

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Raport o występowaniu zdarzeń o znamionach poważnej awarii w 2010 r.

Zatwierdzam

L-ca GŁÓWNEGO INSPEKTORA
OCHRONY ŚRODOWISKA

Roman Jaworski
mgr inż. Roman Jaworski

26.08.2011r.

Warszawa, lipiec 2011 r.

Opracowano w Departamencie Inspekcji i Orzecznictwa

przez

1) Pawła Dadasiewicz – Naczelnika Wydziału Przeciwdziałania Poważnym Awariom

2) Aleksandrę Skąpską – specjalistę

3) Adama Bronisza – referendarza

– pod kierunkiem:

Joanny Piekutowskiej – Dyrektora Departamentu Inspekcji i Orzecznictwa

Hanny Jastrzębskiej – Zastępcy Dyrektora Departamentu Inspekcji i Orzecznictwa

1. Wstęp	4
2. Źródła poważnych awarii	4
3. Zdarzenia o znamionach poważnej awarii w 2010 r.	6
3.1. Liczba zdarzeń na terenie poszczególnych województw	6
3.2. Miejsca powstawania zdarzeń	7
3.2.1. Zdarzenia w zakładach	7
3.2.2. Zdarzenia w transporcie	8
4. Analiza poważnych awarii spełniających kryteria zawarte w rozporządzeniu Ministra Środowiska	9
5. Działania organów Inspekcji Ochrony Środowiska w przypadku wystąpienia poważnej awarii	9
6. Działania IOŚ wynikające z nadzoru nad usuwaniem skutków zdarzeń w latach ubiegłych.....	10
7. Podsumowanie	11

Załączniki:

- 1. Rejestr poważnych awarii i zdarzeń o znamionach poważnej awarii w 2010 r.**
- 2. Rejestr poważnych awarii i zdarzeń o znamionach poważnej awarii, które wystąpiły przed 2010 r., i dla których usuwanie skutków kontynuowane było w roku 2010**

1. Wstęp

Raport opracowano w oparciu o zdarzenia ujęte w rejestrze poważnych awarii, prowadzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o *Inspekcji Ochrony Środowiska* (Dz. U. z 2007r. Nr 44, poz. 287 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o Inspekcji”.

2. Źródła poważnych awarii

Źródłami zdarzeń o znamionach poważnej awarii zarejestrowanych w 2010 r. były:

- procesy przemysłowe i magazynowanie substancji niebezpiecznych w **zakładach mogących być źródłem poważnej awarii**, w tym:
 - zakładach o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, zwanych dalej zakładami o dużym ryzyku (ZDR),
 - zakładach o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, zwanych dalej zakładami o zwiększonym ryzyku (ZZR),
 - zakładach, których działalność może spowodować poważną awarię, spełniającą każde z kryteriów dla awarii, określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w *sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska* (Dz. U. z 2003r. Nr 5, poz. 58).
Kryterium klasyfikacji do tej grupy zakładów stanowi występowanie na terenie zakładu substancji niebezpiecznych w ilościach co najmniej 5% ilości, której posiadanie kwalifikuje zakład do grupy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w *sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczaniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej* (Dz. U. Nr 58. poz. 535 z późn. zm.).
- wypadki w transporcie materiałów niebezpiecznych.

Organy Inspekcji prowadzą rejestr potencjalnych sprawców poważnych awarii, obejmujący:

- zakłady o dużym ryzyku (ZDR),
- zakłady o zwiększonym ryzyku (ZZR),

Według stanu na dzień 31 grudnia 2010 r. (w nawiasach podano stan na dzień 31 grudnia 2009 r.) rejestr ten obejmował łącznie **1199** (1187) zakładów, w tym:

- **171** (167) ZDR,
- **187** (193) ZZR,
- **841** (827) pozostałych zakładów, mogących spowodować poważną awarię.

W ciągu 2010 r. nastąpił wzrost liczby ZDR i zakładów pozostałych. Zmniejszeniu uległa liczba ZZR.

Tabela poniżej przedstawia liczbę w/w zakładów w poszczególnych województwach, według stanu na 31.12.2010 r., objętych nadzorem Inspekcji, w porównaniu ze stanem na 31.12.2009 r.

Liczba zakładów w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii

Województwo	Stan na dzień 31.12.2009 r.			Stan na dzień 31.12.2010r.		
	wszystkie zakłady w tym :			wszystkie zakłady w tym :		
	ZDR	ZZR	pozostałe	ZDR	ZZR	pozostałe
1	2	3	4	5	6	7
dolnośląskie	16	19	45	16	18	41
kujawsko - pomorskie	13	6	72	12	6	76
lubelskie	13	8	62	14	10	59
lubuskie	4	4	6	5	2	7
łódzkie	6	15	63	6	15	64
małopolskie	12	7	67	11	6	69
mazowieckie	13	34	95	14	31	98
opolskie	8	8	25	8	9	25
podkarpackie	13	11	51	12	13	51
podlaskie	9	6	33	9	5	34
pomorskie	11	11	29	11	11	31
śląskie	15	24	68	16	21	73
świętokrzyskie	7	5	6	7	5	6
warmińsko-mazurskie	3	7	64	3	6	67
wielkopolskie	13	20	90	16	21	91
zachodniopomorskie	11	9	51	11	8	49
Razem	167	193	827	171	187	841

W porównaniu do stanu na koniec 2009 r. ogólna liczba zakładów w 2010 r., mogących spowodować poważne awarie zwiększyła się o 12, przy czym suma ZDR i ZZR zmniejszyła się o 2 zakłady i wynosiła **358**.

Obok zakładów, drugim źródłem poważnych awarii, jest **transport substancji niebezpiecznych**. W transporcie mamy zazwyczaj do czynienia z mniejszymi ilościami (od kilku do kilkudziesięciu ton) tych substancji niż na terenie zakładów. Czynnikiem, który w transporcie utrudnia podejmowanie działań w przypadku wystąpienia poważnej awarii, jest nieprzewidywalność miejsca jej wystąpienia.

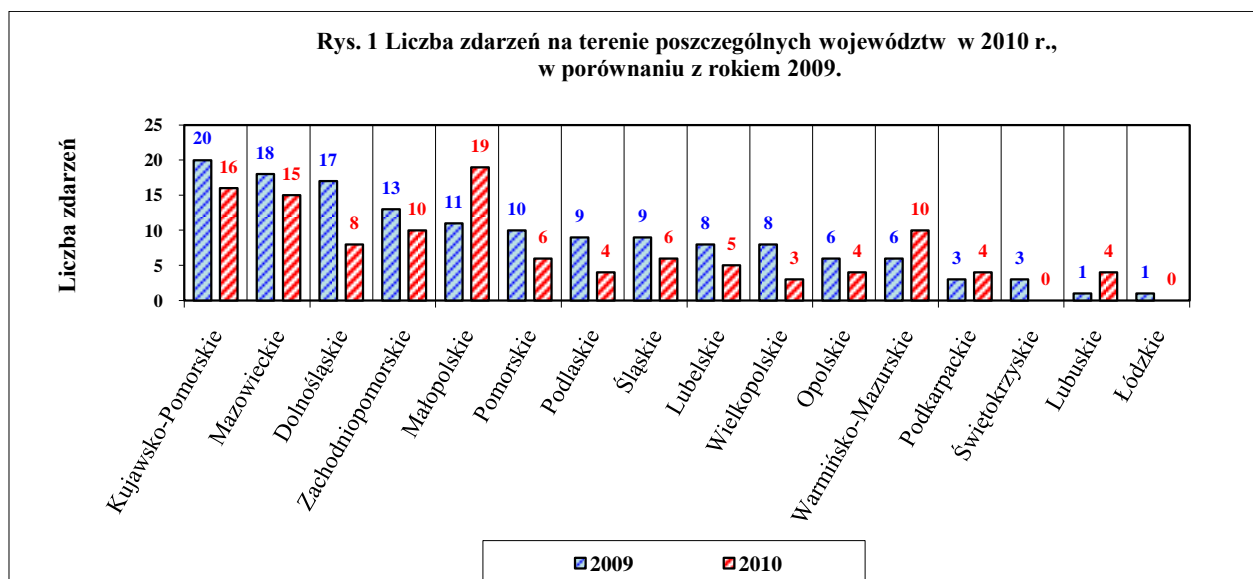
Źródłami poważnych awarii mogą być następujące rodzaje transportu: kolejowy, drogowy, rurociągowy, wodny.

3. Zdarzenia o znamionach poważnej awarii w 2010 r.

W 2010 r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska przyjęły informacje o wystąpieniu 114 zdarzeń o znamionach poważnej awarii, zwanych dalej zdarzeniami. Stanowi to zmniejszenie liczby zdarzeń o 29, w stosunku do roku 2009. Rejestr tych zdarzeń stanowi załącznik nr 1 do niniejszego raportu.

3.1. Liczba zdarzeń na terenie poszczególnych województw

W roku 2010 r., w porównaniu do roku 2009, na terenie 12 województw nastąpił spadek liczby zarejestrowanych zdarzeń o znamionach poważnej awarii przy czym na terenie województwa świętokrzyskiego i łódzkiego nie odnotowano żadnej awarii. Na terenie województwa małopolskiego, warmińsko-mazurskiego, podkarpackiego i lubuskiego zwiększyła się liczba zdarzeń.

W 2010 r. najczęściej zdarzeń (19) miało miejsce na terenie województwa małopolskiego. Spośród tych zdarzeń: 15 zdarzeń miało miejsce na terenie zakładów, 3 zdarzenia miały miejsce podczas transportu, 1 zdarzenie zostało zaklasyfikowane jako inne (dot. porzuconych beczek z cyjankiem kadmu).

3.2. Miejsca powstawania zdarzeń

W roku 2010 podział zdarzeń ze względu na miejsce ich wystąpienia przedstawiał się następująco:

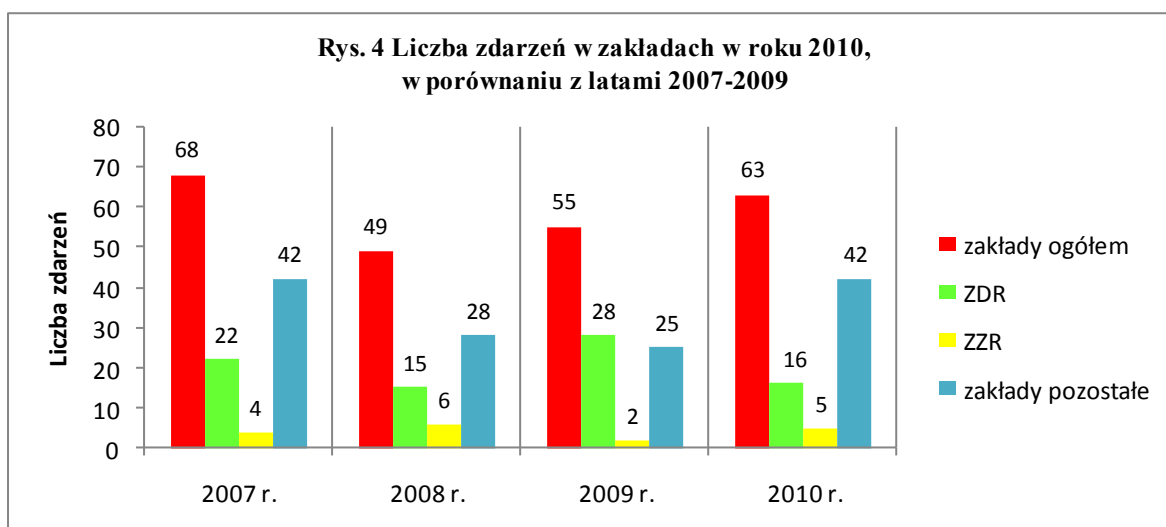
- **zakłady** - **63 zdarzenia**
- **transport** - **31 zdarzeń**
- **inne - źródło zanieczyszczeń nie zostało ustalone** - **20 zdarzeń**

3.2.1. Zdarzenia w zakładach

W 2010 r. spośród 63 zdarzeń, miało miejsce:

- **16 zdarzeń na terenie ZDR,**
- **5 zdarzeń na terenie ZZR,**
- **42 zdarzenia poza terenem ZDR i ZZR.**

Liczbę zdarzeń w zakładach w roku 2010, w porównaniu z latami 2007-2009, przedstawiono poniżej:

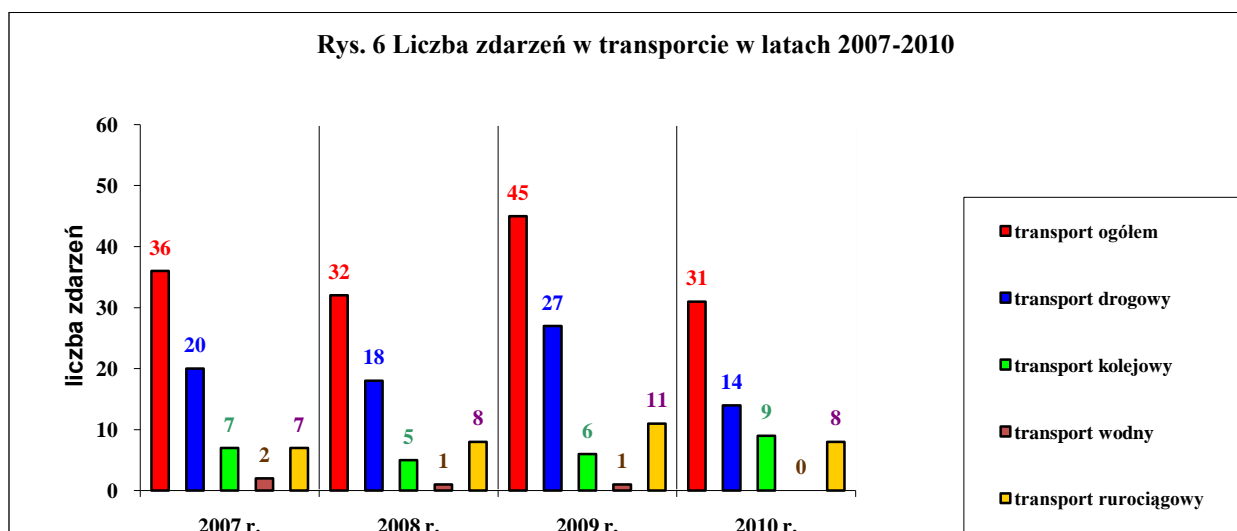
Liczba zdarzeń w zakładach w roku 2010 wzrosła w porównaniu z rokiem 2009, ale była mniejsza niż w roku 2007. Spośród 63 zdarzeń w zakładach, 32 (50,8%) miało miejsce na terenie zakładów objętych rejestrem. Liczba tych zdarzeń była większa niż liczba zdarzeń na terenie takich zakładów w latach 2007 i 2008 (odpowiednio 32 i 27). Uwagę zwraca również fakt, że w roku 2010 liczba zdarzeń na terenie ZDR była niższa (16 zdarzeń) niż w latach 2007 i 2009 (odpowiednio 22 i 28 zdarzeń).

3.2.2. Zdarzenia w transporcie

Spośród 31 zdarzeń w transporcie najczęściej miało miejsce w:

- **transporcie drogowym** **14 zdarzeń**
- a następnie w:
- **transporcie kolejowym** **9 zdarzeń**
 - **transporcie rurociągowym** **8 zdarzeń**
 - **transport wodny** **0 zdarzeń**
 -

Porównanie liczby zdarzeń w transporcie w roku 2010, z latami 2007-2009, przedstawiono poniżej:

W roku 2010 zmalała liczba zdarzeń w transporcie w stosunku do roku 2007 i 2009.

W transporcie rurociągowym ropy naftowej i produktów ropopochodnych (paliwa płynne takie jak benzyny silnikowe i oleje napędowe oraz gaz ziemny), w którym skutki wycieków bywają najpoważniejsze, wystąpiło 8 zdarzeń. Pięć z nich miało miejsce na rurociągach do przesyłania produktów finalnych, należących do Przedsiębiorstwa

Eksploatacji Rurociągów Naftowych „PRZYJAŹŃ” w Płocku (4) oraz Operatora Logistycznego Paliw Płynnych Sp. z o.o. (1).

4. Analiza poważnych awarii spełniających kryteria zawarte w rozporządzeniu Ministra Środowiska

Jak wspomniano na wstępie, art. 31 ust. 3 ustawy o Inspekcji nałożył na organy administracji, zobowiązane do prowadzenia akcji ratowniczej, obowiązek informowania o nich Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. W 2010 r. odnotowano łącznie 11 zgłoszeń poważnych awarii, spełniających kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska. Stanowiły one 9,6% wszystkich zdarzeń, które były zarejestrowane w tym okresie. Zdarzenia te wystąpiły na terenie województw: kujawsko-pomorskie (2), zachodniopomorskie (2), dolnośląskie (1), lubelskie (1), województwo mazowieckie (1), podkarpackie (1), podlaskie (1), warmińsko-mazurskie (1), wielkopolski (1).

Wyżej wymienione zdarzenia powodowały trzy rodzaje skutków:

- **skutki wobec osób w przypadku 7 zdarzeń,**
- **skutki w środowisku w przypadku 3 zdarzeń,**
- **szkody materialne w 1 przypadku.**

W roku 2009 wystąpiło 8 zdarzeń spełniających kryteria zawarte w rozporządzeniu Stanowiły one 5,6% wszystkich zdarzeń w tym okresie. Oznacza to wzrost w 2010 r. liczby zdarzeń spełniających kryteria w stosunku do roku 2009.

5. Działania organów Inspekcji Ochrony Środowiska w przypadku wystąpienia poważnej awarii

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska realizują zadania w przypadku wystąpienia poważnej awarii zgodnie ze „Szczegółowymi zasadami postępowania inspektorów Inspekcji Ochrony Środowiska w przypadku wystąpienia poważnej awarii oraz zasadami ich współdziałania z innymi organami administracji publicznej”.

W Inspekcji jest prowadzony stały monitoring zdarzeń mogących powodować poważne awarie. Jest on realizowany we współdziałaniu z:

- Krajowym Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej;

- wojewódzkimi stanowiskami koordynacji ratownictwa i obrony cywilnej komend wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej.

W szczególnych przypadkach wojewódzkie inspektoraty organizują ekipy kontrolne, które na miejscu zdarzenia prowadzą przewidziane prawem działania. W 2010 r. organy IOŚ:

- prowadziły wizje lokalne na miejscu zdarzenia (w 85 przypadkach),
- prowadziły kontrole sprawców poważnych awarii w zakresie przyczyn i skutków ich wystąpienia (w 80 przypadkach),
- wydawały zarządzenia pokontrolne w zakresie spraw związanych z poważnymi awariami oraz sprawdzały ich realizację (w 39 przypadkach),
- występowały do organów właściwych w związku ze stwierdzonymi w ramach kontroli naruszeniami przepisów, będących w ich kompetencji, w tym do:
 - Państwowej Straży Pożarnej (w 1 przypadku),
 - innych organów kontroli (w 7 przypadkach),
 - organów właściwych w sprawie rekultywacji gruntu (w 12 przypadkach),
 - innych organów administracji publicznej (w 16 przypadkach).
- nakładały mandaty w związku z naruszeniem przepisów dotyczących poważnych awarii (w 5 przypadkach).

6. Działania IOŚ wynikające z nadzoru nad usuwaniem skutków zdarzeń w latach ubiegłych.

W 2010r. organy IOŚ prowadziły nadzór nad usuwaniem skutków zdarzeń, które wystąpiły przed 2010. Spośród 32 zdarzeń objętych tym nadzorem, najczęściej dotyczyło zanieczyszczenia środowiska wodno-gruntowego węglowodorami. Szczegółowy opis zdarzeń oraz podjętych działań zawarto w załączniku nr 2 do raportu. Nadal nie zakończone do 31 grudnia 2010 r. są działania w 19 przypadkach. Najstarsze nie zakończone działanie dotyczy awarii z 3 grudnia 1997 r. w zakładzie należącym do PKP Cargo S.A. Mazowiecko – Podlaski Zakład Spółki z siedzibą w Warszawie, Zakład w Małaszewiczach (woj. lubelskie), w którym doszło do zanieczyszczenia gruntu węglowodorami na skutek wykolejenia dwóch wagonów – cystern załadowanych olejem napędowym. Najwięcej nie

zakończonych działań po zdarzeniach z lat ubiegłych występuje w województwie pomorskim i mazowieckim (po 4).

7. Podsumowanie

1. W roku 2010 zgłoszonych zostało 114 zdarzeń o znamionach poważnych awarii. Wśród tych zdarzeń 11 spełniało kryteria określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska, co stanowiło 9,6% wszystkich zdarzeń w 2010 r. Odsetek tych zdarzeń był wyższy niż w roku 2009, w których spośród 143 zdarzeń 8 spełniało kryteria rozporządzenia, co stanowiło 5,6% wszystkich zdarzeń w tym okresie.
2. Analiza zdarzeń o znamionach poważnej awarii wykazała, że spośród zakładów objętych rejestrem, najwięcej zdarzeń w 2010 r. zanotowano w ZDR (16 zdarzeń), najmniej zdarzeń w ZZR (5 zdarzeń).
3. Spośród 21 zdarzeń w ZDR i ZZR jedno spełniało kryteria załącznika VI do dyrektywy o przeciwdziałaniu poważnym awariom przemysłowym i w związku z tym wymagało zgłoszenia do Komisji Europejskiej. Było to zdarzenie na terenie zakładu OXYTOP w Antoninku (woj. wielkopolskie) w dniu 4 marca 2010r., gdzie w następstwie wybuchu zbiornika z wodami popłucznymi śmierć poniosła jedna osoba.
4. Na przełomie maja i czerwca 2010 r. miało miejsce 1 zdarzenie, którego źródło znajdowało się na terenie Niemiec i spowodowało zanieczyszczenia parafiną na polskim obszarze morza terytorialnego i strefy wybrzeża morskiego (poz. 48 rejestru). Działania podejmowane przez stronę niemiecką nie doprowadziły do całkowitego usunięcia parafiny z morza. Nie informowano strony polskiej o zanieczyszczeniu ani możliwym jego przemieszczeniu się w kierunku strefy polskiej. Parafina stała nie jest klasyfikowana jako substancja niebezpieczna. Zdarzenie wymagało podjęcia szeregu działań związanych z identyfikacją substancji a następnie jej usuwaniem.
5. W roku 2010 nie wystąpiły poważne awarie, które spowodowałyby:
 - znaczne zniszczenie środowiska lub pogorszenie jego stanu, stwarzające powszechne niebezpieczeństwo dla ludzi i środowiska
 - negatywne skutki transgraniczne w obszarach przygranicznych i na śródlądowych wodach granicznych.
6. Należy intensyfikować działania naprawcze w 19 niezakończonych zadaniach z lat ubiegłych.